

A lorchi hamisítványok

(1)

SYMACHUS, Isten kegyelméből a szent apostoli székhely püspöke⁵⁸ az igencsak tiszteletreméltó és jámbor Theodor testvérnek, a szent lorchi egyház érsekének.⁵⁹ Életed napjaira a pallium⁶⁰ használatát – amelyet a papi hivatal ékessége végett és az egyetértés kinyilvánítása céljából, amely egyetértés Szent Péter apostollal⁶¹ az Úr rábizott nyájának egészében kétségtelenül megvan – az apostoli széktől, ahogy illik, kérelmezted, azt tudniillik az ugyanczen apostolok által alapított egyháznak az ősök szokása szerint szívesen engedélyeztük, hogy kimutassuk: te előljáró és érsek leszel, valamint szent lorchi egyházad pedig a pannóniai tartományának metropolitai széke lesz. Azért a pallium [kapcsán] – amelyet apostoli szeretetből neked szánunk, amelyet használni vagy köteles egyházad szokása szerint – hozzáértően buzdítunk és éppen úgy akarjuk, hogy megértsd, hogy az az öltözet, mely téged ünnepi szentmisék alkalmával ékesít, a kereszt jelét leplezi, mely által, tudd meg, te és a testvérek kötelesek vagytok osztozni a szenvedésben és a világi csábítások számára szívből keresztre feszítettetni. Ezért tehát valahányszor ezt a jelképet kívülről felöltöd, belül a lelkedben fontold meg, hogy ez inkább teher, mint

⁵⁸ Symachus pápa (498–514).

⁵⁹ Kitalált, fiktív lorchi (lauriacumi) érsek. Lorch, az antik Lauriacum ma Ausztriában fekszik, Enns városának egy kerülete, a népvándorlás viharai előtt valóban egyházmegyei székhely volt. Ennek főpapi címét igényelte magának Pilgrim passzauai püspök (971–991), hogy érseki (metropolitai) rangban irányíthassa a Kárpát-medencei latin szertartású keresztény térítést.

⁶⁰ A történelem folyamán többféle formát is öltött fehér, kereszttekkel átszőtt gyapjúszalag, amely a vállat borítva a főpap hátán és mellén át is lecsüng. Az érsek-metropoliták pápákkal való szoros kapcsolatát szimbolizálja, egyzersmind a metropolitai joghatóság gyakorlásának jele és elengedhetetlen feltétele.

⁶¹ Szent Péter apostolfejedelem, a hagyomány szerinti első pápa († 67), átvitt értelemben a pápaság megszemélyesítője.

jutalom, és szívedet Isten útmutatásával így tartóztasd meg ennek a korszaknak a vágyától, és törekedj a rád bízott kormányzást teljesíteni, s az elnyert méltóságnak, amelynek a hivatalába emelkedsz, az erkölcsök jóságával, a gondosság élénkségével és a legérintetlenebb hit megőrzésével felelj meg, amellyel így te magad rászolgálsz, hogy a minden jötteteket visszafizető Istentől elnyerd az áldás kegyelmét és az örök életet. Isten veletek.

(2)

JENŐ püspök,⁶² Isten szolgálóinak szolgálója, Rathfrednak, a *Sancte Favianensis-egyház*⁶³ és Metódnak, a *Speculiuliensis-egyház*,⁶⁴ amelyet *Ouguturenensis*-nek is neveznek,⁶⁵ továbbá Alkuinnak, a szent nyitrai egyház,⁶⁶ hasonló módon Annónak, a *Sancte Vetuarenensis-egyház*⁶⁷ püspökeinek és egyúttal Tutundus⁶⁸ és Mojmír hercegeknek,⁶⁹ továbbá Morávia⁷⁰ és Hunia,⁷¹ amelyet Avariának⁷² is neveznek, népei főembereinek és hadseregeinek.

Kívánságotoknak lelketek üdvösségéért, Krisztusban igen kedves fiaim, amikor hallottuk igencsak keresztényi érintkezéseiteket, és a szent hit, valamint jó tevékenységeitek sikerét, a legnagyobb örömmel és jókedvvel örvendeztünk, mivel munkálkodik köztetek az

⁶² II. Jenő pápa (824–827).

⁶³ Ma Mautern.

⁶⁴ Pontosán nem azonosítható helységnév. Metod bizánci eredetű térítő a 9. század második felében a morvák *sirmiumi* (szávaszentdemeteri) érseke volt.

⁶⁵ Pontosán nem azonosítható helységnév.

⁶⁶ Nyitra ma a szlovákiai Nitra, a morva időszakban, majd a 12. század elejétől ténylegesen püspöki székhely.

⁶⁷ Pontosán nem azonosítható helységnév.

⁶⁸ A tudun avar méltóságnév volt.

⁶⁹ Talán I. Mojmír morva fejedelem (830–846) volt a mintaadó az oklevél-hamisítónak.

⁷⁰ A 9. században, a magyar honfoglalás utáni évekig fennálló államalakulat a Kárpát-medence északi részén. Déli kapcsolatai, elhelyezkedése is felmerült a történeti kutatásban.

⁷¹ A hunok az 5. században tartották kezükben a Kárpát-medencét.

⁷² Az avarok a 6–9. században voltak a Kárpát-medence urai.

isteni kegyelem, ahogy az apostol mondja: ahol bővelkedtek bűnben, ott túlaradt a kegyelem,⁷³ mivelhogy Isten szentegyháza a mi időnkben naponként növekedik megválasztásotok által. E kívánatos hírek jele volt a főtisztelendő Urolf, a szent lorchi egyház érseke⁷⁴ és a mi igen szent testvérünk, nektek pedig lelki atyátok, aki szent igehirdetése révén titeket mint fogadott gyermekeket Istennek adott. Ő tehát az apostolok küszöbéhez jövén imádkozás céljából, új, kialakítandó egyházat javasolt apostoli áldásainkban bízva, amelyet Isten segítségével részeiteken katolikus módon való kormányzás céljából átvett, amelyeken is egykor a rómaiak és gepidák⁷⁵ idejében, miként olvasás által bizonyos, püspökök hét egyházmegyéjében bírtak elődei saját metropolitai jogon egyházi joghatóságot.⁷⁶ Amint tehát igazság és törvény tekintetében az előbb mondott és Istennek igencsak méltó érsek elkötelezett a kötelességnek, hogy azon korábban keresztény föld számára, és az ő hajdani elődeinek átadott gondoskodásáért, melyet most ti, a mindenható Isten eltitkolt meggondolása közbejöttével, mintegy örökségként birtokoltok, ő maga mint evangéliumi földműves, elhintse a sokáig megtagadott mennyei élet magvait, és a Krisztusnak megnyerendő lelkekben a belőletek újjásarjadt vetést táplálja. Őt pedig megismervén, hogy a ti üdvötkéért az isteni kinyilatkoztatás igen tanult szolgája, aki minden keresztül hitét és példáját tekintve megkerülhetetlennek bizonyult, ahogyan az szokás, méltán őrizvén azt az apostoli ígét, amely így szól – Hogyan higgyenek hithirdetés nélkül és hogyan hirdessék, ha nem küldték őket?⁷⁷ – ettől a római anyaszentegyháztól elküldtük nektek őt vezetőnek és Hunia, amelyet Avariának is neveznek, továbbá Morávia tartományok fent mondott vidékein, csakúgy mint Pannóniában vagy Moesiában apostoli helyettesítésünket és joghatóságunkat,⁷⁸ valamint az egyházi jog gyakorlását és használatát, valamint elődeinek, tudniillik a szent lorchi egyház érsekeinek hatalmát neki és utódainak kánoni tekintélyből átengedjük, és ennek a rendelkezésnek a határo-

⁷³ Róm 5, 20.

⁷⁴ Urolf valójában passauai püspök volt (804–806).

⁷⁵ A gepidák a Kárpát-medence Dunától keletre eső részét tartották uralmuk alatt a 3–6. században. A „rómaiak és gepidák idejében” fordulatot l. még a Benedek-oklevélben és Pilgrim levelében.

⁷⁶ A joghatóságot a levél a *diocesis* szóval fejezi ki.

⁷⁷ Vö. Róm 10, 14–15.

⁷⁸ A pápa Urolfot apostoli vikáriussá nevezi ki.

zatát a mi aláírásunk kiváltságával megerősítjük. Azonkívül a palliumot ősi szokás szerint özszenségének adtuk, amelyet átengedtünk neki, miként elődeink átengedték az ő elődeinek, tudniillik megőrzvén kiváltságainak teljességét. Az ő szeretetreméltóságának – jöhetnek ezt méltán megengedtük – az ezt az ügyet illető sürgető kéréseitek miatt tisztségéhez azonfölül hozzáadtuk a mi apostoli helyettesítésünket és tekintélyünket, amely elődeinek sosem adatott meg. Ezért is ti, testvéreim és püspöktársaim tudjátok meg, hogy ezután neki nagyobb tiszteletet nyújtsatok, és mint bölcs fiak engedelmeskedjétek a mennyei tanítás józan szavának épületesekre, és ti, világi főemberek és nép együtt engedelmeskedjétek alázatosan az ő igencsak üdvös parancsainak, nem úgy, mint egy embernek, hanem [éppúgy] mint Istennek, és bátran maradjatok meg a katolikus hitben, melyet az Úr Jézus által elnyertetek. Ugyanis minden álnokság mestere, az ördög, aki uralmának és csillogásainak a keresztségben ellentmondatok, rossz néven veszi a ti üdvözítő eltulajdonításotok veszteségét és kárát, és különféle alkalmakkor az álnokság gyomját elhintve mint megbosszulatlan igazságtalanság dorbézol és szüntelenül azon fáradozik, hogy közületek valaki hátat fordítson a szent hivatásnak. Ennélfogva a gyakran említett érsek, tudniillik a ti Istentől rendelt pástorotok rendelkezései számára nyújtsatok készséges fületeket, aki kitanít titeket mind arra, hogyan óvakodjatok a Sátán ravaszágától, és arra is, hogyan meneküljétek meg örök kínjaitól, és ő az ítélet napján úgy mutat be majd titeket az Úrnak a nemzedékek iránti jó cselekedeteitekért, mint örökös dicsőséggel jutalmazandókat. Üdvöségeitek tökéletes és szükséges kimunkálására pedig, amint megtudtuk, nem elegek azok a kevesek, akiket korábban számotokra püspökökül állítottak, mivel többen vannak még ugyanott a pogányság tévelygésétől visszatartottak, akikhez az igehirdetők hiánya miatt mégsem jut el Krisztus híre. Azért ugyanis, hogy növekedjék a hívek sokasága, leleményességeitek törekedjen segítséget és támaszt nyújtani bűneitek áráért és megbocsátásáért az igen tiszteletreméltó Úroff érseknek, amíg ott az ímént beiktatott püspökök száma teljessé lesz, akik nektek és utódaitoknak üdvösek lehetnek, és [akiket] megfelelően iktatnak be. Ha az egyházak helyreállítására az Úr neve miatt átengedtek ugyanazoknak az egyházaknak birtokaitokból, amelyekről tudjátok: a szállongó hírek szerint egykor azoknak átadott jövedelmek és adományok voltak, örökké tartó elegendő [vagyont] szerzvéen ugyanezen egyházaknak neki adjátok át. Azonfelül miután

alkalmas férfiakat választottak ki erre a szolgálatra, főleg azokon a helyeken – amennyiben lehetőség és haszon mutatkozik – szenteljének főpapokat, ahol egyházak és épületek jelei bizonyítják, hogy egykor főpapi székek voltak; sőt annak a döntését és megfontolását, aki által vagy ahová püspököket helyeznek, elismerjük, akire helyettesünként nálatok egyházi kormányzatunkat mindenben rábíztuk. Isten veletek.

(3)

LEÓ PÜSPÖK, Isten szolgálójának szolgálója,⁷⁹ az igen tiszteletre méltó és igen szentséges Gerhard testvérünknek, a szent lorchi egyház érsekének⁸⁰ mostantól életed minden napján üdvözléteket.

Ha a juhok pásztorai igyekeztek, hogy a nap hevét és a fagyot nyájuk őrzéséért nappal és éjjel eltűrjék, nehogy valamiképpen azok közül egy eltévedve vagy vadállati harapásoktól széttépvé elpusztuljon, szemük mindig éberem őrködvén körbenéz, mi magunk mekkora fáradsággal, mekkora gondoskodással legyünk kötelesek éberek lenni, akiket a lelkek pásztorainak mondanak, ügyeljünk és ne késlekedjünk az elvállalt hivatalt, az Úr juhainak őrzését gyakorolni, nehogy az isteni vizsgálat napján restségünkért mindenek pásztora előtt a gondatlanság vádja gyötörjön, amiért majd a méltóság tisztelete tekintetében más híresebbek között megítéltetünk. A palliumot pedig testvérségednek átengedjük ünnepi szentmisék tartására, amelyet használatra neked és nemkülönben egyházadnak ajándékozunk, miközben a kiváltságok változatlanul megmaradnak, nemcsak a krizma megszentelésének napján⁸¹ és Urunk Jézus Krisztus szent és tiszteletre méltó feltámadásának napján⁸² vagy a szent apostolok és

⁷⁹ VII. Leó pápa (936–939).

⁸⁰ Gerhard valójában passzai püspök (931–946).

⁸¹ Az olajszentelés a liturgiában (szentségek kiszolgáltatása, oltár-, templomszentelés) használt olajok megáldásának szertartása. A 7–8. századtól a püspökök végezték a nagycsütörtöki liturgiában (krizmamise).

⁸² A *resurrectio Domini* (nem összetévesztendő húsvét vasárnapjával) meghatározott ünnepnapja minden év március 27. volt.

Keresztelő Szent János születésének napjain,⁸³ nemkülönben a szent Isten szülőanyja, Mária ünnepein⁸⁴ is és a mi Urunk isteni születésének napján⁸⁵ éppúgy mint egyházad ünnepnapján⁸⁶ és a te születésed napján, hanem a püspökök és áldozópapok felszentelésekor, és amikor zsinatot tartasz, ha nagy sereg újhitű lesz ott, akik Krisztus hitére buzdításod által elvezetendők lesznek, és Szent István, Krisztus protomártírja⁸⁷ és Szent Lőrinc⁸⁸ és azoknak a szenteknek ünnepein, akiknek teste egyházadban⁸⁹ nyugszik, átengedjük használni, miként azt elődünk, Gergely úr, ennek a kegyes széknak az előljárója⁹⁰ szentesítette. A palliumot azonban testvérséged a sekrestyében tartozik magára öltetni, és így az ünnepi szentmisékre indulni, és tartozol azzal, hogy magadnak elhamarkodott merészség kockázata által semmit sem követelsz ki, nehogy, míg külső viseletben valamit felavatás nélkül bitorolsz, [addig] felavatva, amelyeket szabad, pedig elszalasztasz. Minthogy ennek az öltözetnek a méltósága viselésének mértékletes gyakorisága által megőrzendő, buzdítunk, hogy ahhoz erkölcseidnek díszei jól illjenek, hogy Isten kezdeményezéséből mindkét esetben feltűnő legyél. És így legyen életed szabályzat fiadnak, mely felé fordulhatnak, ha valamely gonoszságot szórnak rájuk, és abban, amit utánozni fognak, vizsgálódjanak, abban, magukat mindig megszemlélve, előrejussanak, hogy Isten utáni jótéteménynek látsszék a tiéd, amely szerint élnek. A szívet tehát ne is a szerencse, mely időlegesen kedvez, emelje magasba, és ne a balsors döntse le, hanem, akármi is legyen az, a türelem erénye győzze le. Nálad semmiféle gyűlöletet, semmiféle helytelen kedvezést se találjanak. A jók téged kegyesnek érezzenek, a gonoszok szigorúnak ismerjenek meg; nálad gonosz befolyásolás ne tegye vétkessé az ártatlant, a bűnöst ne igazolja kedvezés. Ne mutasd magad enyhének

⁸³ Keresztelő Szent János égi születésének (vértanúságának) ünnepnapja mindmáig augusztus 29., földi születésének ünnepe pedig június 24.

⁸⁴ Szűz Mária halálának és mennybemenetelének ünnepnapja augusztus 15., földi születésének ünnepnapja szeptember 8.

⁸⁵ Az „isteni”jelző miatt talán Húsvétvasárnap.

⁸⁶ Ti. a lorchi egyház, tehát Szt. Lőrinc ünnepe: augusztus 10.

⁸⁷ A passauai püspökség fő patrónusa, ünnepe: december 26.

⁸⁸ L. a 86. jegyzetet.

⁸⁹ Ti. Lorchban.

⁹⁰ IV. Gergely pápa (827–844), aki valójában Liupram salzburgi érseknek adományozott palliumot (837).

a bűnösöknek, nehogy, mivel nem voltál bosszúálló, megengedd, hogy rajtad kövessék el. És legyen meg benned mind a jó pásztor kedvessége, és legyen meg benned mind a bíró kemény szigora, az első tudniillik, hogy őrizze a jámboran élőket, a másik, hogy veréssel a nyugtalanokat a gonoszságtól korlátok közé szorítsa. De minthogy olykor az előljárók bűne az, hogy míg a rosszak szigorú büntetője akar lenni, a helyreigazítás kegyetlenségbe csap át; a haragot ítélőképesség által tartsd féken, és a fegyelem szigorát úgy használd, hogy mind a bűnöket is verd, s egyszersmind ne hagyj fel a személyek szeretetével, akiket megjavítasz. Magad irgalmasnak mutasd a szegényeknek, ahogy az erény engedi! Az elnyomottaknak a te védelmed jöjjön segítségére, az elnyomóknak józan kijavítás mondjon ellent! Senkinek a természetét ne fogadd el az igazság ellenében, egy igazságot keresőt se nézz le; jeleskedjen benned az egyenlőség érzése, hogy se a gazdagnak nálatok hatalmából kifolyólag valamit túlzottan kedve legyen tenni, se a szegények saját szerény körülményeik miatt ne keseredjenek el, hogy Isten könyörületességéből olyan lehess, mint amit a szentírás tanít mondván: Szükséges, hogy a püspök feddhetetlen legyen.⁹¹ Hogy ezen összes [dolgot] fel tudd majd üdvösen használni, ha a szeretetet tanítómesternek tekinted, melyet aki követni fog, az egyenes útról egyszer sem tér le. Íme, igen szeretett testvérem, sok más mellett ezek a papság kötelességei, és ezek a pallium kötelességei, melyeket ha buzgón megőrzöl, amit kívülről kaptál, azt belül birtoklod. A hitet pedig, melyet leveleidben röviden leírtál, jóllehet adós maradtál azzal, hogy hosszabban kifejtsd, Megváltónknak mégis hálát adunk, hogy azt a maga rövidségében érvényesnek ismertük meg. A Szentháromság vegye körül testvérségeteket kegyelmének védelmével, és irányítson minket az iránta való aggodalom útjára, hogy rászolgáljunk arra, hogy ezen élet keserűségei után együtt örök édességre jussunk. ISTEN VELETEK.

⁹¹ 1 Tim 3, 2

(4)

LEÓ PÜSPÖK,⁹² Isten szolgálainak szolgálja a királyoknak, hercegeknek, püspököknek, apátoknak, grófoknak, hasonlóképpen Egilolfnak, a salzburgi,⁹³ Isingrimnek, a regensburgi,⁹⁴ Lantbertnak, a freisingi,⁹⁵ Wisuntnak, a sábeni egyház⁹⁶ tiszteletreméltó püspökeinek és a többi Galliában, Germaniában, Bajorországban, Alemanniában tartózkodóknak.

Ha az egyházi intézményeket, miként a szent apostolok meghagyták, sértetlenül akarnák Isten papjai megőrizni, ne legyen eltérés az ő [papi] rendjeik és felszentelései körül, azonban, míg mind-egyikük nem ezt hagyományozza, hanem azt, ami neki tetszik, azt ítéli megtartandónak, ezért különbözőnek tűnnek a különböző helyeken vagy egyházakban, mind [ezek] megtartásában, mind megünneplésükben. Ezen okból kifolyólag botránnyá válik a népek számára, míg úgy látszik, hogy sok [dolgot] tartományotokban az egyházi kánonok és az elődök határozatai ellenében bitorolnak, melyeket pedig könnyen el lehetne távolítani, ha a püspökök ezekben nem bizonyulnának kezdeményezőknél, akik világi dolgoktól irányítva, halandó kegy után törekedve a hitet megsértik és a [papi] rendekek rossz útra térítik. Minket pedig isteni utasítások és apostoli, intések serkentenek, hogy az összes egyház állapotáért fáradhatatlan kedvvel virrasszunk. Ezért testvérségek tudomására hozzuk, hogy Gerhard, a szent lorchi egyház érseke⁹⁷ imádkozás céljából az apostolok küszöbéhez járulván⁹⁸ gondterhelten törekedett, hogy apostoli jelenlétünket meglátogassa és tölünk az áldás kegyelmét megkapja, és sok [dolgot], melyek feddésre méltók, siralmas hangokkal füleinkbe súgta apostoli tekintélyünk miatt szíve teljes szándékával ezekről, amelyek a kánonok rendelkezései és az elődök határozatai ellen a

⁹² VII. Leó pápa (936–939).

⁹³ Egilolf salzburgi érsek (935–939).

⁹⁴ Isingrim (Isangrim) regensburgi püspök (930–941).

⁹⁵ Szt. Lantbert freisingi püspök (938–957).

⁹⁶ Wisunt sábeni püspök (938–956).

⁹⁷ Gerhard valójában passauai püspök (931–946).

⁹⁸ Vö. az Agapét-oklevél hasonló megfogalmazásával.

tartományaitokban mutatkoznak, tanácsot kérve. Tudjátok ugyanis, hogy maga az Úr bízta rá Szent Péter apostolfejedelemre és az ő vikáriusaira az összes egyház iránti gondoskodást, miként az igazság szava mondja: Te Péter vagy, és én erre a kösziklára építem egyházamat;⁹⁹ akirc saját juhait is rábízta mondván: Ha szeretsz engem, legeltesd juhaimat.¹⁰⁰ Ezért az összes egyházakért aggodalommal viseltetünk, miképp tükörbe helyezettekként, amit az egész világ tartományain keresztül viselünk, az éber gondoskodástól nem tágitunk. Ezekről tehát megkérdezte az apostoli szék, és amilyen válaszokat neki adtunk, ezeken a [főpapi] süvegeinken keresztül veletek közölni gondoskodunk. Az ő kérdése ugyanis sorrendben ilyen volt: az emberek által különböző módon megölt jövőmondókról, varázslónőkről és boszorkányokról, hogy vajon valamiféle vezeklést ki kell-e róni. Az ilyen személyekről ugyanis, minthogy azokat az Ó- és az Újszövetség szövege is megítéli, [minden] nyilvánvaló. A mózesi törvényben ugyanis az van írva: varázslót ne hagyj életben.¹⁰¹ Hasonlóképpen Sámuel könyvében olvasható,¹⁰² mivel Saul kiirtotta az összes boszorkányt a földről, és mások, melyeket felsorolni hosszú. De mi is az ilyeneket kötelesek vagyunk intésünkkel bünbánatra vonni, hogy inkább az egyházi ítélet révén megbánással éljenek, mint a bosszúálló kard által bűnhődjenek, miként Szent Pál apostol mondja: ugyanis nem haragra szánt minket az Úr, hanem az üdvösség megszerzésére.¹⁰³ Mert ha az egyházi ítéleteket elutasítanak, a világi törvények alá kerülnek, ugyanis kötelesek emlékezni, hogy Istentől nyerték hatalmukat és a vétkesek megbüntetésére kardot engedtek át és Isten szolgájaként adattak ilyesfajta büntetésre; és míg ilyen gazemberek esetében a törvények hatalma érvényesül, miként Szent Ince¹⁰⁴ mondja: a diktátor a jog felett áll. Tanácskozás történt arról is, vajon a püspökök „békesség nektek”-et vagy „az Úr legyen veletek”-et tartoznak-e mondani. Mert ez nem másképp tartandó meg a ti összes tartományotokban, mint a római szentegyházban. Ugyanis

⁹⁹ Mt 16, 18. Ez a Pilgrim-féle hamisítvány bibliai helyeken és hiteles pápai okleveleken kívül korábbi egyházjogi forrásokra (például zsinati határozatokra) is támaszkodott, amint azt a kutatás megállapította.

¹⁰⁰ Ján 21, 16.

¹⁰¹ Kiv 22,18.

¹⁰² 1Sám 28,3.

¹⁰³ 1Thessz 5, 9.

¹⁰⁴ I. Ince pápa (402–417).

vasárnapokon és a jelesebb ünnepeken és a szentek születésnapjain [így] nyilatkozunk meg: „dicsőség a magasságban Istennek” és „békesség nektek”. A nagyböjt napjain pedig és a negyedévi böjti napok idején vagy a szentek vigíliáján és a böjtök további napjain csak azt mondjuk: „az Úr legyen veletek”. Ezek után azt kérdezte: kell-e használni a Miatyánkot az ételek megáldásakor. Ami nem lehetséges, mivel a mi Urunk Jézus Krisztus testének és vérének megszentelésében a szent apostolok csupán ezt az egy imát énekelték, és az evangéliumban az olvasható: az Úr által készített lakomát követően, miután zsoltárokat énekelték, kimentek az Olajfák hegyére.¹⁰⁵ Ezek után arról kérdezett, aki lelki anyjával vagy lányával házasságot köt, ami hogy ne történjen meg, azért a szent kánonok mindenhol tiltják. Zakariás¹⁰⁶ kánonjaiban ez található: senki ne éljen női presbiterrel, diakónával vagy apácával vagy más, egyházhoz tartozó nővel, mert, aki efféle dolgot művel, tudja meg, hogy ő maga az egyházi átok béklyójával lesz megkötve és Isten ítélete által kárhozatra jut és a mi Urunk Jézus Krisztus szent testével és vérével összeférhetetlen lesz és akárki a papok közül ezekkel érintkezni merészkedik, azoknak az ítéletével lesz sújtva és megfosztják papi tisztétől. Azt is kérdezte, vajon az a férfi, akinek felesége árulja magát és ezért elveti magától, az asszony életében lehetséges-e másik házasságot kötni, minthogy, mivel ez tiltott, a férfiak számtalan asszonyt halálra adnak. Erről az ügyről mi mást szólhatunk, mint amit az Úr az evangéliumban mond:¹⁰⁷ De ha magukat nem képesek megtartóztatni, ha semmiképp nem lehetséges, hogy kölcsönösen visszatérjenek, jobb azoknak az apostol szerint¹⁰⁸ férjhez menni, mint égni, mivel a világi törvények megengedik azoknak, hogy mást vegyenek feleségül. Hasonlóképpen kérdezte még, vajon a férfinak, akinek a feleségét a testvére meggyalázta, szabad-e másik házasságot kötni. Tudjuk, mivel aszerint, ahogy a szent kánonok rendelik, azt az asszonyt el kell vetni és minden módon ki kell zárni. A férje pedig a bűnétől távolodjon el az írás szerint, mely így szól:¹⁰⁹ Senki se bűnhődjék ugyanis más bűnéért. Ha pedig az a férfi nem képes magát megtartóztatni, nincs rá mód,

¹⁰⁵ Mk 14, 26.

¹⁰⁶ Zakariás pápa (741–752).

¹⁰⁷ 1Kor 7, 9.

¹⁰⁸ 1Kor 7, 9.

¹⁰⁹ 2Krón 25, 4.

hogy ne vegyen más feleséget. Ezután siránkozva és szerfelett szomorkodással előadta, hogy az Úr papjai nyilvánosan feleséget tartanak, és még azok fiai érvényesülni is tudnak; ami bűn, mivel az összes szent irat ellene foglal állást, mivel a szent és tiszteletreméltó niceai zsinat¹¹⁰ megtiltja, hogy a papok nőekkel együtt lakni, még inkább hogy asszonyokkal hálni vagy házasságot kötni merészeljenek, a szent kánonok szerint minden módon megtiltjuk. Ugyanis a neocaesareai zsinaton így határoztak:¹¹¹ az áldozópap, ha feleséget venne magához, fosszák meg a [papi] rendtől; és akiket ilyen bűnben találnak, apostoli tekintélyünk az összes tisztségtől megfosztja őket. Azoknak a fiai pedig mentesek azoknak a bűnétől, miként a próféta mondja:¹¹² a fiú nem hordozza az apa vétkét, és a szent keresztségben minden bűn szertefoszlik. Majd azután tudakozódott, vajon a chorepiscopusnak¹¹³ lehetséges-e egyházakat felszentelni, vagy áldozópapokat felszentelni, illetve végezhet-e bérmálást. Mindezeket a chorepiscopusok ne tegyék, megtiltjuk a kánonok határozatai szerint. Az antiochiai zsinat tizedik fejezete azt tartalmazza:¹¹⁴ akit feladatai és jogosultságai alapján chorepiscopusnak neveznek, jóllehet a püspökök kézrálhelyezését megkapták, mégis a szent zsinatnak úgy tetszett, hogy a saját hatáskörüket megismerjék és a nekik alárendelt egyházakat kormányozzák, szenteljenek lektorokat, alszempapokat és ördögűzőket, és érvé be ezekkel a rendekkel, és ne merészeljenek se áldozópapot, se szempapot szentelni.¹¹⁵ Ha pedig valaki megpróbálna átlépni ezeken a rendelkezéseken, le fogják tenni [hivatalából], és megfosztják a tisztségtől, amit gyakorolt. Megkérdezte azt is, ha a férj és a feleség harmadik vagy negyedik fokon vérrokonok és ezt nem tudván házasságban összeköttetnek, majd később Isten iránti tiszteletből megbánónak mutatkoznak a papnak titokban megbánván bűneiket, vajon tudnak-e megtisztulni alamizsnálkodás és a jótettek kimutatása által. Az ilyen személyekről ugyanis az Ó- és az Újszö-

¹¹⁰ A 325. évi niceai zsinat 3. kánonja.

¹¹¹ A 314. évi neocaesariai zsinat 1. kánonja.

¹¹² Ez 18, 20.

¹¹³ A chorepiscopus (gör. khorepiskopos) nem teljes jogú, ún. vidéki püspök volt a kereszténység első évezredében. A 3. századtól már nem volt joguk papot vagy szempapot szentelni. Egyes keleti (régii ortodox vagy Rómával egyesült) egyházakban a mai napig léteznek.

¹¹⁴ A 341. évi antiochiai zsinatról van szó.

¹¹⁵ A fentiekben a papi rend fokozatairól van szó.

vetségben sok példa található, leginkább pedig Gergely és Zakariás [pápák] zsinatain, melyekben ez áll:¹¹⁶ ha anyai unokatestvért, mostohát, unokahúgot, testvér feleségét, menyit vagy a saját rokonságból vagy amely nőt rokona bírta [feleségül], egy se merészeljen magához kötni a házasság által. Ha pedig valaki ebbe a förtelmes házasságba jutna és abban megmaradna, tudja meg, hogy ő apostoli tekintéllyel az egyházi átok béklyója által lett megkötözve, és egy pap se szolgál-tassa ki neki a szentáldozást, és, ha elhajlott és elválasztott lenne attól a tiltott köteléktől, bünbánatnak vessék alá, miként a helyi pap gondolja. Majd pedig az egyházak pusztítóiról kérdezősködött, [er-ről] semmi mást nem írunk, hacsak nem azt, amit Pál apostol Timóteusnak írván mond:¹¹⁷ ints, feddj, buzdíts minden hatalommal! Miután pedig mindezeknek figyelmet szenteltünk, testvérségeteket intjük ezen az apostoli parancson keresztül, hogy ennek a Gerhard érseknek, akire helyettesként a ti összes vidékeken mindent rábíz-tunk, ami az egyházi rendre vonatkozik, engedelmesek és segédke-zők legyetek és maradjatok meg az egyetértésben, hogy az egyházi jogok és a keresztény vallás, melyek a ti részeiteken a pogányok betörése és a rossz keresztények üldözése miatt úgy látszik, hogy leromlottak és tönkrementek, az Úr engedelmeivel és Szent Péter apostolfejedelem közbenjárásával képesek legyenek a normalitás szabályához megújulni és ti az eljövendő vizsgálatban biztosan képe-sek legyetek meghallani az Úr hangját, mely így szól:¹¹⁸ Jól van, jó és hűséges szolgál, mivel hű voltál a kevéseben, sokat bízik rád; menj be Urad örömébe. Ezek után hatalmunkból megbízzuk Eberhard bajor herceget,¹¹⁹ hogy az előbb mondott Gerhard érseknek minden-ben segítségére álljon, hogy az ő egyházának az állapota és normalitása és saját ereje a teljes tetőpontra és korábbi ékességére bírjon eljutni az ő segítségével által, ha a mindenható Isten [bűnbocsá-nata] és Szent Péter és az ő választottjainak jósága általunk jóvá akarja hagyni a megbocsátást.

¹¹⁶ Itt, de már korábban is 8. századi zsinatokról van szó.

¹¹⁷ 2Tim 4, 2.

¹¹⁸ Mt 25, 21; 23.

¹¹⁹ Eberhard bajor herceg (937–938).

(5)

AGAPITUS püspök,¹²⁰ Isten szolgáinak szolgálója,¹²¹ a legkedvesebb és főtisztelendő Gerhardus testvérnek, a lorchi szentegyház érsekének¹²² Krisztusban üdvözlét.

Kéréseidet egyházad kiváltságainak megújítására vagy jóvágyására az imádkozás céljából hozzánk jövő Hadamarus, a tiszteletreméltó fuldai monostor apátja¹²³ tudomásunkra hozta, egyszersmind sírnivaló módon hírül adta a közted és Heroldus érsek¹²⁴ közötti vitákat és a keletkezett igen heves nézeteltéréseket, amiatt, hogy mindketten egy egyháztartományban felvettétek a pallium tekintélyét, ami felett magunk is a köteles főpásztori gondoskodás miatt bánatos szívvel igencsak szomorkodunk, és amit utálkozva szentségtelennek ítélünk. Hiszen a szent és egyetemes egyház, melynek élén isteni felhatalmazásból állunk, a vallásos és megbékített, a nem kitárlt szeretetben megszilárdított főpapjaira – mintha megannyi oszlopon nyugodna – támaszkodik; különösen sok főpap viszálykodik pedig és bátorodik fel a gógtól felfuvalkodván az egyházzal szemben ellenségesen, hasonlóan az egyház is a kirántott támasztóoszlopok miatt készül összedőlni, nagy veszéllyel és saját erejének kárára önmaga állapota ingatja meg. Azonfelül, míg kívülről köztetek a pallium tiszteletéért ily megátalkodott módon efféle perlekedés folyik, zajlik, úgy, hogy a testvéri vetélkedésben a papság dísze belülről kiüresedik. Ezért tehát, testvérem, kötelességünk megvizsgálni ezt, nehogy az ellenségeskedés bennetek kinövő gyúanyaga szándékokra és hasznatokra való tekintet nélkül Isten szent egyházában továbbra is meghasonlást és botrányt tápláljon, és peretek lezárására közbelépünk úgy az Úr által a kormányzás gondjából részeltetett, mint a mindkettőtök iránt érzett szeretettől erre indított bírók, akként tudniillik, hogy a viszályotok előrebocsátott panaszát illetően ésszerű ítéletekkel az igazságot szabályszerűen kielégítsük és titeket minden

¹²⁰ Római pápa (946–955).

¹²¹ A pápák mai napig használt egyik (alázatossági) címe.

¹²² Valójában passauai püspök (932–946).

¹²³ Fuldai apát (927–956).

¹²⁴ Salzburgi érsek (939–955), a passauai püspökség metropolitája.

kitört ellentétől Krisztus segítségével a testvéri egyetértésbe visszavezessünk. Tudjuk és ismerjük ugyanis nálunk lévő oklevelekből, hogy az egyház mely helyeinek jár a pallium tekintélye ettől az apostoli széktől. Lorch városa ugyanis, melyről ismeretes, hogy szentséged áll az élén, régtől fogva metropolitai és érseki székhely, miként a hiteles kiváltságlevelekben olvassuk, melyeket egészen hozzánk küldtél, és ahogy megtaláltuk Szent Péter levéltárában az oklevél öregségtől szerfelett megkopott némely példányait. Megtudtuk azt is a katolikus hit e főpapi székének tudósaitól, hogy az egyház születésének kezdetén és a legszörnyűbb keresztényüldözés során ennek a széknak megpróbáltatások jutottak, és innen terjedt el ugyanazon hitnek a kegyelme Felső- és Alsó-Pannónia provinciákban¹²⁵ az oda belépő hittérítők révén. Ezen két provinciának és az ottani főpapoknak pedig nem más, mint a szent lorchi egyház érseke állt az élén egészen a hunok¹²⁶ idejéig, akiknek barbár vadsága nem csak az előbb mondott Lorch püspöki székhelyét,¹²⁷ hanem a körülötte lévő szomszédos vidékeket is elnéptelenítette és teljesen elpusztította. Így pedig az történt, hogy a püspökök ettől a szükséghelyzettől kényszerítve, miután azt a püspöki széket elhagyták és máshová helyezték, egyszersmind annak a püspöki széknak az érseki tisztségét is letették. Nemrégiben pedig, a bajorok királysága nem bírván apostoli helynökkel, Arnót a szent salzburgi egyház első érsekeként¹²⁸ választották a helyébe. Ezt bizonyítja a szent levéltár emlékiratainak éltes története. Kevéssel ezelőtt pedig Krisztus halandóknak nyújtott segédelmével Lorch ellenségtől háborítatlan szentegyházának a lakhatás biztonsága megadatott, kívánatos hát, hogy testvérséged nem máshol, hanem ugyanott bírja a főpapi széket. Ennélfogva újra beiktatunk téged ugyanebbe az egyházba, a szent atyák, tudniillik elődeink, különösen a boldog emlékezetű Leó pápa¹²⁹ rendeleteit és határozatait követve, aki palliumot és kiváltságot adományozott kiválóságoknak, és a gyakran mondott szent lorchi egyházat Szent Péter, az

¹²⁵ Alsó- és Felső-Pannónia provinciák változó megnevezéseihez l. az Előszót.

¹²⁶ Értsd: az avarok.

¹²⁷ Az avarok 700 körül felprédálták Lorch városát és környékét.

¹²⁸ Arno 798-ban nyerte el az érseki méltóságot.

¹²⁹ VII. Leó pápa (936–939), akinek a nevén Pilgrim két oklevelet is hamisított. A szóban forgó palliumadományról l. a 3. sz. oklevelet.

első apostol hatalmával és helyetteseként eloldozzuk¹³⁰ és érsekséggé tesszük, és a metropolitai csúcsra emeljük, az általunk átengedett kiváltságokat saját kezüleg biztosítjuk és megerősítjük, miként azt is, hogy ezek törvényesek, továbbá a jelen rendelkezéssel újból neked és utódaidnak adjuk át a palliumot, hogy folytonosan birtokold a korábban engedélyezett használat szerint. Miután így ezeket is tökéletesen helyreállítottuk az igazságra, elhatároztuk, hogy az előbb mondott okból származó civódásokat és nézeteltéréseket szakítások félbe és testvéri szeretetben béküljete ki, úgy, hogy a palliumnak az imént még mindkettőtök részéről felvett tisztessége sértetlenül megőrződjék, buzdítunk, hogy az apostoli intézkedésnek megfelelően ezentúl ne maradjatok meg a versengésben és vitában. Tudvalévő ugyanis, hogy kánonjogilag minden egyháztartományban egy metropolitát szentelnek fel. Ennélfogva jónak és békeszerzőnek ítéljük, hogy úgy kell szétozítani¹³¹ és meghatározni számotokra egyházkerületeiteket, hogy Noricum tartomány két provinciára való osztása révén Heroldus érsekre a Nyugat-Pannónia feletti gondoskodást és felügyeletet bizzuk, rád pedig és utódaidra – a szent lorchi egyház kiérdemelt megbecsülése miatt, aminek az áldás és a székek rangsorában fiatalabb főpapok és előjárók részéről tisztelet jár – a Kelet-Pannónia feletti gondoskodást és az avarok és morvák¹³² tartományát, továbbá a szlávokét, akik az előbbieik országa körül élnek, és az imént lettek keresztények vagy még a keresztység által Krisztus számára megnyerendők, valamint rád bizzuk apostoli kötelességünket, hogy azokon a részeken terjeszd a hitet, és véleményed szerint, ahol szükséges, püspököket iktass be. Felruházunk még, hogy mindenhol olyan tekintéllyel és hatalommal intézkedj és rendelkezz, mintha mi magunk lennénk jelen. Amennyiben a már említett Heroldus érsek vagy valamelyik utódja ez után a kijelölt határral a legkisebb mértékben is elégedetlen lenne és az ő hatalmától megtagadott és elválasztott egyháztartományt makacsul visszakövetelni próbálja, és nem fékezi meg a szakítás sem ezen apostoli meghagyásainkkal és

¹³⁰ Ti. eddigi érseki tartományából, a salzburgiból.

¹³¹ A joghatóság területi kijelöléséhez valószínűleg a 9. század eleji, a bajor püspökségek közötti missziós területi osztozkodások szolgálhattak mintaként.

¹³² A hitelesnek ítélt Theotmar-levél (900) tanúsága szerint Moravia a miszió kezdetétől a passzai püspökséghez tartozott.

határozásainkkal a tiltott verseny által; öt magát teljesen fosszák meg a méltóság kegyesen megengedett bőkezűségétől és az egykori jog szerint Felső-Pannónia tartozzon Alsó-Pannóniához, mindkettő állandóan a te és utódaid főhatalma alá. Akik tetszéssel fogadják és helyeslik eme üdvös határozatainkat, azokat megáldjuk és katolikusnak ismerjük el őket, az ellenszegülőket azonban és az ezeket érvényteleníteni vagy ezektől mindenestől eltérni igyekvőket szigorúan a Szentháromság örök anathemájával sújtjuk, és apostoli ítélettel, melytől megbüntetve Ananiás és Saffira kilehelték lelküket¹³³, megátkozzuk, és a Szentlélek káromlóival együtt állandó kínokkal való büntetésre ítéljük.

(6)

Krisztusban igen szeretett fiainknak, Hrodbertnek, a szent mainzi egyház,¹³⁴ Dietrichnek, a szent trieri egyház,¹³⁵ és Adalbertnek, a szent magdeburgi egyház,¹³⁶ ugyanúgy Gerónak, a szent kölni egyház¹³⁷ és Frigyesnek, a szent salzburgi egyház,¹³⁸ továbbá Adaldagnak, a szent brémai egyház érsekeinek,¹³⁹ hasonlóképp a mi urunknak, Ottónak, a legdicsebb császárnak¹⁴⁰ és legkiválóbb unokatestvérének, Henriknek, a bajorok hercegének,¹⁴¹ valamint az összes többi püspöknek és apátnak, hercegnek és grófnak Galliában, Germániában BENEDEK az apostoli szék isteni kegyelemből felruházott főpapja, éspedig Isten szolgáinak szolgája¹⁴² az Úrban üdvözlé-

¹³³ ApCsel 5, 1–11

¹³⁴ (H)rodbert mainzi érsek (970–975).

¹³⁵ Dietrich trieri érsek (965–977).

¹³⁶ Adalbert magdeburgi érsek (968–981).

¹³⁷ Gero kölni érsek (969–976).

¹³⁸ Frigyes salzburgi érsek (958–991), Pilgrim passauai püspök nagybátyja.

¹³⁹ Adaldag hamburg-brémai érsek (937–988).

¹⁴⁰ II. Ottó német–római uralkodó (973–983).

¹⁴¹ Civakodó Henrik bajor herceg (955–976, 985–995).

¹⁴² VI. Benedek pápa (973–974).

Kívánatos, hogy az alázatosan esdeklők jogszerű kérvényei számára mindig kegyesnek és emberségesnek mutatkozzunk, ezért kiváltképp aggódunk a jámbor paptársak testvéri kérései miatt, akiket mindenütt a világ minden határáról a hivatásra és a regulára, valamint a saját hivatal erejére ez az egyetemes római anyaszentegyház és az ő szolgálja, tudniillik az apostolok közül az első, Szent Péter képviselője választ ki, jóllehet méltatlanok vagyunk rá, mégis ugyancsak az ő kegyelméből és ajándékából az ő hatalmában és rendjében a helyébe léptünk, amelyről a Szentírás így szól: Te Péter vagy, és erre a kösziklára építem egyházamat.¹⁴³ Ennélfogva méltónak tartottuk, hogy beleegyezésünket adjuk az igen tiszteletreméltó érsek illő kérvényeihez, melyeket alkalmas személyeken, tudniillik két áldozópapján keresztül hozott tudomásunkra,¹⁴⁴ mivel visszaadtuk a palliumot és a metropolitai tisztséget neki és az ő püspöki székhének, a szent lorchi egyháznak a magyarokkal szomszédos határvidékén, mert teljes mértékben jár ugyanezen egyháznak, miként tanúsítják a kiváltságlevelék igen régi és magukkal hozott bizonyítékai, amelyekbe ugyanis belefoglalták, hogy a boldogságos Symachus, ezen kegyes szék apostoli előjárója pápaságának idejében az előbb mondott szent lorchi egyház metropolitai székhely volt, és amennyire akkor, úgy most is a boldogságos vértanúk szenvedéseiből, akik közül ott sokakat a Krisztus hitéért való üldözés idejében különféle kínokkal büntettek, arra gondolhatunk, hogy úgy hiszik: Pannónia egyházainak összes egyházmegyéi közül igaz, hogy ez [a lorchi] az ősiség és az érseki méltóság tekintetében az első, mely már a régmúlt időkben a szomszédos barbárok nagyszámú népe miatt elhagyottá válva és pusztasággá visszaváltoztatva,¹⁴⁵ egy keresztény hitű lakosra sem emlékezett, amíg a győzhetetlen császár és a haza atyja, tudniillik a mi kegyes császáruk atyja,¹⁴⁶ akinek az egész földkerekség azt kívánja, hogy még éljen és sokáig uralkodjon, azoknak a hadait katonai győzelemmel megfékezte. Most pedig, amely dolog miatt az imádságok ujjongása között a mindenható Isten dicséretére fakadunk, nem csak a gyakran mondott szent lorchi egyház szerez békét és nyugalmat szomszédjaival együtt az ellenségek iránti rettegés

¹⁴³ Mt 16, 18

¹⁴⁴ Vö. Kristó (szerk.): *Az államalapítás korának írott forrásai*. i. m. 24.

¹⁴⁵ Vö. az Agapét-oklevéllel.

¹⁴⁶ I. (Nagy) Ottó német-római uralkodó (936–973).

elmaradásával, hanem ők maguk, a korábban ellenségek azt, akit üldöztek pogány szokás szerint, csakhamar Krisztust vallják megkeresztelkedettként és szükségét érzik, hogy nyomban papjaik legyenek, és ahogy bárdolatlanságuk folytán képesek lesznek megérteni, tisztelik, és bizonyos egyházakat az ő földjükön, melyeket őseik a tűznek adtak, úgy tűnik, hogy az utódok újjáépítik. Ettől a meggondolástól meggyőzve, miszerint a szent lorchi egyház előbb nevezett érsekének kérelmét az ősi apostoli tekintély ajánlja, és továbbá, amely mivel igazságos volt, hasznosnak is látszott, hogy az Úrnak gyümölcsöt hozó népekhez a magyaroknak és a morváknak a hitet újonnan művelői közül vagy méginkább a szlávok sok más tartományából a saját egyháztartománya által határolt területeken legott felszentelt püspököknek, miként azt régen rendezték, azoknak ezt az érseket rendeljük. Minthogy pedig a salzburgi metropolitai egyház kihasználta a szent lorchi egyház főpapjának alávetettségét, mivel [annak] méltóságát eltörölték és meggyengítették a barbárok pusztítása miatt, azért semmiképpen sem tűrjük, hogy azt megfosszák az elrendelt apostoli kiváltságoktól, mivel ezek a salzburgiakhoz képest mind korábbiak, mind pedig parancsoló erejűek, a tanúságtételnek ez a feltétele a világi bíróságoknál is él és előnyben részesül. Mi azonban ebben az efféle elrendezésben könnyedén elhárítunk minden ármánykodást és vitára való alkalmat Isten segítségével mindkét érseki tartományban a kölcsönösen meghatározott és elkülönített határok által és éppúgy a mindenütt megtartott apostoli rendeletek által, melyeket nekünk kell állandóan védeni és az evangélium szava szerint azok közül semmit sem [kell] érvényteleníteni, hanem betölteni.¹⁴⁷ Amiért tehát az első apostol, Szent Péter hatalmával és tekintélyével és a szent pápák, azaz a mi elődeink példája által ugyanazt a szent lorchi egyházat és annak vezetőit, akik már érsek, ettől fogva örökre az egész salzburgi egyháznak és annak előljáróinak való alávetettsége és fennhatósága alól feloldozzuk és a metropolitai méltóságra emeljük; és miként a legújabb időkben a szent emlékü Agapitus pápa mindkét részről elválasztotta ugyanazoknak az egyháztartományoknak a határait, így mi magunk is úgy határozunk, hogy a szent salzburgi egyház bírja Felső-Pannónia¹⁴⁸ püspökeit tartománybeli püspökként, melyek élén ezidáig nyilvánvalóan az ő

¹⁴⁷ Mt 5, 17

¹⁴⁸ Ehhez és a további földrajzi megnevezésekhez l. az Előszót.

főpapjai állnak, annyi és olyan joghatósággal, melyet mostanáig Alsó-Pannóniában érvényesítettek. A szent lorchi egyház pedig Alsó-Pannónia és Moesia vidékein, melyek tartományai Avaria és Morávia,¹⁴⁹ melyek hét püspök egyházmegyéit foglalták magukban a régi időkben, és az ő főpapjaik mostantól érseki hatalmat birtokoljanak annyi és olyan joghatósággal, melyet mostanáig Felső-Pannóniában érvényesítettek. Mindezen elrendelt dolgokhoz kiváltképp hozzáteszük, hogy Szent Gergely pápának az angolok érsekéhez szóló határozata szerint¹⁵⁰ az egyikük azok közül, amelyiküket előbb szentelték fel, igenis ő maga, amíg él, a rangsorrendben¹⁵¹ elsőbbséget nyerjen. Miután teljességgel elhatároltuk mindkét [metropolitai] egyház egyházmegyéit, kánoni szigor alatt egészen megtiltjuk, hogy ugyanazon egyházak egyik érseke se merészeljen a másik egyháztartományába beavatkozni, vagy az általunk imént meghatározott ügyeken túl bármiféle vitakozással vagy vitával egyik a másikat izgatni. Miután mindezeket lecsillapítottuk, tiszteletreméltó Pilgrim testvérünket kánoni oklevelek által megerősítve a szent lorchi egyház érsekévé beiktatjuk, és a palliumot neki egyházának ősi gyakorlata szerint elküldtük. Ezenfelül Avaria és Moravia, akár mint Alsó-Pannónia vagy Moesia vidékeinek tartományaiban és a körös-körül tartozkodó szlávok határos népei között a mi apostoli hatalmunkat és helyettesítésünket gyakorolni átengedjük és átruházuk,¹⁵² ezek szerint ott az ő elődeinek, a szent lorchi egyház érsekeinek szokása szerint hatalma van áldozópapokat és püspököket szentelni és beiktatni, és az előbb mondott népekből az ő szent igehirdése által az Úr számára felkészült népet szerezni.¹⁵³

¹⁴⁹ Ez a helymeghatározás támpontot nyújthat Moravia déli lokalizálásához.

¹⁵⁰ Beda Venerabilis angol egyháztörténetére való utalás, miként azt Pilgrim más okleveleiben is megtalálhatjuk.

¹⁵¹ Ti. a Német-római Birodalom érsekei között.

¹⁵² Itt a kora középkori apostoli vikáriusi jogokat is a lorchi metropolita-érseknek „adományoztatja” Pilgrim.

¹⁵³ Lk 1, 17

***A Documenta Historica* eddig megjelent számai**

1992

1. Az 1887-es földközi-tengeri egyezmények [Nyemcsok Attila]
2. A tiltsiti béke (1807. júl. 7.) [Szász Erzsébet]
3. Talleyrand, Charles-Maurice: Értekezés annak előnyeiről, hogy a jelen körülmények között új gyarmatokat szerezzünk [Szász Géza]
4. A schönbrunni béke (1809. okt. 14.) [Szász Erzsébet]
5. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria-Magyarországot! (A cseh-szlovákok áldozatának történelmi bemutatása) [Gulyás László] (utánnomás: 23. sz.)
6. Korai angolszász törvények I. A kenti törvények [Szántó Richárd]
7. Az 1939–40-es finn–szovjet háború dokumentumai [Engi Imre]
8. Dokumentumok az orosz-szovjet törekvésekről a Boszporusz és a Darda-nellák megszerzésére (Konstantinápoly-egyezmény, 1915; német–orosz tárgyalások, 1940) [Boros Tamás]

1993

9. A Birodalom és Észtország. A szovjet–észt szerződések megszületésének dokumentumai (1939. szeptember) [Vandlik Krisztina]
10. Edward Balliol skóciai hadjárata. Részletek a Lanercosti krónikából és a bridlingtoni kanonok gestájából [Kiss Andrea]
11. Az 1943. decemberi Beneš–Sztálin–Molotov-megbeszélések dokumentumai [Gulyás László]
12. Békeszerződés Nagy-Britannia és az Egyesült Államok között (1783. szept. 3.) [Kökény Andrea]

13. Új bécsi tudósítások a kiváló Schwarzenberg grófnak a tatai, veszprémi és palotai erődök és más helyek elfoglalásáról, a szigeti erőd összeomlásáról és a Törökországban napról napra erősödő hanyatlásról (1599) [Lévai Judit]
14. 1789 Franciaországa a panaszok tükrében [Gyuricza Róbert]

1994

15. Az 1594-es birodalmi gyűlés határozatai a magyar háborút illetően [Wölfinger Ildikó]
16. Volgai német dokumentumok (1918–1941) [Opauszki István]
17. Az 1916. évi arab felkelés kiáltványa [Ferwagner P. Ákos – Lőkös István]
18. A Bayeux-i faliszőnyeg [Varga Vanda Éva] (utánnomás: 34. sz.)

1995

19. A constantinusi adománylevél (Donatio Constantini – VIII. sz.) [Piti Ferenc]
20. A Hét Sziget Köztársaság és Kapodisztriasz [Szász Erzsébet]
21. A lengyel emigráns kormány és a Szovjetunió kapcsolatfelvételének dokumentumai, 1941 [Csősz László]
22. Németország két megosztási terve (Morgenthau-terv, Frankfurti dokumentumok) [Mayer János]
23. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria-Magyarországot! (A cseh-szlovákok áldozatának történelmi bemutatása) [Gulyás László] (az 5. sz. utánnomása)
24. Az 1849-es magyar–velencei szerződés [Krámlí Mihály]
25. Az Anitta-felirat (i. e. 1600 körül) [Bolega Erika]

1996

26. A jeruzsálemi Szent János Lovagrend regulája [Homonnai Sarolta – Hunyadi Zsolt]
27. Az amerikai alkotmányozási vita: a föderalisták írásából (1787–1788) [Berkes Tímea]
28. Források a németek Szovjetunióba történő kitelepítéséről Közép-Kelet-Európából (1945–1953) [Köteles Péter]

29. Turgot: Levelek a toleranciáról [Balázs Péter]

1997

30. Európai nemzeti kisebbségek kongresszusainak határozatai (1925–1937) [Eiler Ferenc]
31. Vikingek az angolszász krónikában [Rimaszombati Károly]
32. Gildas: Britannia romlásáról [Novák Veronika]

1998

33. Az 1904-es szerb–bolgár szerződések [Horváth Krisztián]
34. A Bayeux-i faliszőnyeg [Jójiárt Júlia – Varga Vanda Éva] (a 18. sz. utánnyomása + színes melléklet)
35. Szultáni fermán a Bolgár exarchátus megalapításáról (1870. febr. 28.) [Horváth Krisztián]
36. A fiatal Napóleon írásai Korzikáról [Jókai Rita]
37. Esztergom 1595-ös visszavétele a napi jelentések tükrében [Bagi Zoltán Péter – Szász Géza]
38. Ausztria határai (Saint-Germain, 1919. szept. 10.) [Éveli Péter – Dobos Erzsébet]
39. Tervezet a kereszténység leendő békéjéről (Podjebrád-béketervezet, 1464) [Karáth Tamás]
40. Törvény Skócia lefegyverzéséről (1746) [Fejér Ingrid]

1999

41. Az 1902-es orosz–bolgár katonai konvenció [Horváth Krisztián]
42. Szemelvények Aeneas Sylvius Piccolomini „Európa” c. művéből [Nótári Tamás]
43. Marcus Tullius Cicero M. Caelius védelmében mondott beszéde [Nótári Tamás]

2000

44. „A Népszövetség halála”. Dokumentumok az olasz–etióp konfliktus történetéből (1935–1936) [Szélinger Balázs]
45. A szudétánémet kérdés a második világháborúban (Edvard Beneš és Wenzel Jaksch levelezése 1939–1943) [Kasza Péter]
46. Načertanije (A szerb nemzeti és külpolitika titkos dokumentuma, 1844) [Szajcsán Éva]

- 47. Juan Donoso Cortés: Értekezések [Bán Mónika]
- 48. Napóleon trianoni dekrétuma az Illír Tartományok megszervezéséről (1809. dec. 25.) [Pándi Eszter]
- 49. Dokumentumok az 1911–1912-es olasz–török háborúból [Horváth Krisztián]

2001

- 50. Mary Rowlandson fogságának és szabadulásának elbeszélése [Zámbó Ildikó]
- 51. Marcus Tullius Cicero Q. Ligarius érdekében mondott beszéde [Nótári Tamás]
- 52. Békeszerződés az Egyesült Államok és Mexikó között (1848) [Kökény Andrea]
- 53. Navigatio Sancti Brendani Abbatis. Szt. Brendan apát tengeri utazása [Majorossy Judit]

2002

- 54. Az 1930-as görög–török barátsági és semlegességi szerződés [Balogh Ádám]
- 55. John F. Kennedy és Nyikita Sz. Hruscsov levelezése a kubai rakétaválság alatt [Simon Ágnes – Simon Eszter]
- 56. Korzika 1755-ös és 1794-es alkotmánya [Tandori Mária]
- 57. Jugoszlávia külpolitikai dilemmája 1940-ben [Tóth-Szenesi Attila – Szajcsán Éva]
- 58. Állam – Szent Unió – Skizma [Kovács Kálmán Árpád]

2003

- 59. Három középkori germán törvénykönyv [Huszár Edit]
- 60. Az első világháború és a spanyol semlegesség [Pallagi Mária]
- 61. Edvard Beneš: Az osztrák probléma és a cseh kérdés [Gulyás László – Halmos Tamás]
- 62. Johann Martin Honigberger: Napkeleti gyümölcsök [Buczko Zsuzsanna]

2004

- 63. Zsebkalauz Németországhoz [Kovács Melinda – Szilárd Balázs]

64. Sztálin és Tito moszkvai titkos találkozója. 1948. február 10. [Vukman Péter]
65. Olasz–spanyol kapcsolatok a második világháború idején [Katona Eszter]

2005

66. A konstantinápolyi egyezmény (1800. ápr. 1.) és Ali pasa levélváltása a Jón-szigetek kormányzójával (1807–1808) [Szász Erzsébet]
67. Szemelvények Zsigmond lengyel herceg budai számadásából [Horogszegi Zoltán – Rábai Krisztina]
68. Hydatius: Chronica (379–469) [Széll Gábor]
69. Magyar források a téli háborúhoz. 1939. nov. 30. – 1940. márc. 12. [Vámos Barbara]
70. A szovjet–jugoszláv konfliktus története a források tükrében (1948. február – 1949. november) [Vukman Péter]
71. Az 1945-ös szovjet atomkétkedés dokumentumok tükrében [Cora Zoltán]
72. Hruscsov–Tito levélváltás 1954 [Ifj. Prohászka Géza]

2006

73. Konrad Adenauer kancellár beszéde az első nyugatnémet kormány programjának vitájában (1949) [Mucsi András]
74. A késő Anjou-kori dalmát és magyar tengeri hajózás 1381-ből és 1382-ből származó oklevelek alapján [Juhász Ágnes]
75. Németország és Nagy-Britannia diplomáciai kapcsolatai 1892–1904 között (A Tilley- memorandum, 1905) [Rostás Róbert]
76. A Jézus Társaság feloszlata (1759–1773) [Babarczy Dóra]

2007

77. A Lex Irnitana (egy Flavius-kori municipium törvénye) [Illés Imre Áron]
78. A Bor-Kalán nemzetség birtokperének ítéletlevele 1332-ből [Papp Róbert]

2008

79. A Szent István csatahajó elsüllyedése. 1918. június 10. [Bánsági Andor]

80. Tunnunai Victor: Chronica (444–565). [Széll Gábor]
81. Spanyol dinasztikus alternatíva: a karlisták [Polácska Edina]

2009

82. Városi törvények a római köztársaság utolsó századából [Janzsó Miklós – Szabó Ádám Ágoston]

2010

83. Békeszerződés Anglia és a Holland Egyesült Tartományok között (Breda, 1667. július 31.) [Palotás Zsolt]

2011

84. Hivatalnokok, lázadók, szerzetesek (Késő római szöveggyűjtemény 1.) [Bara Péter – Illés Imre Áron – Palotás György – Szabó Ádám Ágoston – Varga Ferenc]
85. Városi közigazgatás a Digesta 50. könyvében [Illés Imre Áron]
86. Idősebb Plinius a mágiáról [Takács Anikó]

2012

87. Bukott püspökök, eretnekek, pogányok (Késő római szöveggyűjtemény 2.) [Hajdú Attila – Horváth Beáta – Kósa Maja – Mihálykó Ágnes – Szabó Ádám Ágoston]
88. Békeszerződés Anglia és a Holland Egyesült Tartományok között (Westminster, 1674. február 19.) [Palotás Zsolt]
89. Dokumentumok a szaúdi–amerikai kapcsolatok történetéből. A dzahráni konzulátus és légi bázis szerződése (1943–1949) [Gulyás K. László]
90. Források a spanyol expanzió japán periódusának (1587–1636) tanulmányozásához [Túróczi Tamás]

2014

91. Matthew Calbraith Perry 1853–1854-es expedíciója Japánba [Nagy Dávid]
92. Dokumentumok a brit–jugoszláv kapcsolatok történetéhez (1949–1953) [Benyus Máté – Csernus-Lukács Szilveszter – Tóth Marcell]

93. Iulianus Apostata: Beszéd az antiochiaiak ellen, avagy a Szakállgyűlölő (Or. XII.) [Solymosi Benedek]

2015

94. Források az 1360-as év nádori közgyűléseinek tanulmányozásához [Domokos Noémi]

2016

95. Maximianus és Constantius dicsőítése (Késő római szöveggyűjtemény 3.) [Gönczi Gergő és Szabó Ádám Ágoston]
96. Az utolsó Valois-k és a Bourbonok francia királysága ediktumok tükrében [Ihász Barbara]
97. Az 1949-es izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások dokumentumai [Kádár József]

2017

98. Az 1955-ös csehszlovák–egyiptomi fegyvertüzlet dokumentumai [Krajcsir Lukács]

X 267372